
DOI: <https://doi.org/10.47960/2303-7431.19.32.2024.27>

UDK: 821.163.42.09-32:398 Korajac V.

Prethodno priopćenje

Primljeno: 27. IV. 2024.

Prihvaćeno: 23. XI. 2024.

IVONA SMOLČIČ

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, doktorandica

ivona.smolcic5@gmail.com

POSLOVICE U DJELU ŠIJACI VILIMA KORAJCA

Sažetak

Usmena književnost kao najstariji oblik umjetničkoga djelovanja jezičnim medijem, pored ostalih oblika, uključuje i poslovice, čiji je sadržaj postao dostupniji publici inkorporiranjem u književna djela, što se u hrvatskoj književnosti očituje pojavom Jurja Šišgorića, a nastavlja sve do suvremenosti. Stoga je njihova zadaća polivalentna: ne samo da izvršavaju svoju didaktičku ulogu nego i ispunjavaju zadatke arhivizacije i daljnje distribucije. Hrvatska je književna tradicija ispunjena bogatom evidencijom poslovične građe infiltrirane unutar proznih i pjesničkih djela. Valja napomenuti kako je vrijeme hrvatskoga narodnog preporoda generiralo poseban odnos prema nacionalnomu kulturnom blagu te su poslovice doživjele svoj najveći dignitet. Unutar toga je procesa eminentan književnik Vilim Korajac koji korpus narodnoga blaga kontekstualizira u društvenu stvarnost svojega vremena, kreirajući fresku određene zavičajne sredine i utječući na društveno pamćenje. Stoga će ovaj rad pokušati ilustrirati ulogu i značaj poslovice unutar proznoga djela *Šijaci* Vilima Korajca, klasificirati ih prema teorijskim uzusima prema Kekezu i Čubeliću te objasniti u kontekstu fabularne osnove s kojom su povezane.

Ključne riječi: devetnaesto stoljeće; narodni preporod; poslovice; usmena književnost

Usmena književnost i hrvatski narodni preporod

Hrvatski narodni preporod oznaka je za razdoblje nacionalnoga, kulturnoga i političkoga buđenja u Hrvatskoj u kontekstu oblikovanja europskih nacija tijekom 19. stoljeća. Prema Šicelu (2004) hrvatski narodni preporod periodizacijski se dijeli na pripremnu fazu, odnosno dopreporodno razdoblje (1790. – 1830.), ilirski pokret (1830. – 1843.) i razdoblje romantizma (1840. – 1860.). Naziv je potekao od teorije da su južnoslavenski narodi potomci starih Ilira. Posebna je književno-umjetnička struja unutar preporoda ilirizam koji se podudara s razdobljem u zapadnoeuropskoj kulturi, poznatim pod nazivom romantizam, a koje je težilo buđenju literature, poticanju novoga života, što je iznjedrila Francuska revolucija.¹ Upravo je ona za Hrvatsku označila kidanje veza s feudalizmom, pa je hrvatska književnost uvidjela priliku integrirati se kao poseban nacionalni i estetički entitet. Unatoč svim vlastitostima hrvatski romantizam uspostavlja se na pobudama nove književne osjećajnosti koja se širi Europom, pokazujući sličnosti s talijanskim koji je također bio povezan s nacionalnim preporodom. Nadalje, uspostavio je tipične žanrove i vrste, očitovao se kroz ukus, osjećajnost epohe te se izrazio sredstvima vanjskoga i unutarnjega romantizma. Tako, prema Tomasoviću (1998), predromantizam započinje dvadesetih godina pojačanim zanimanjem za beletristiku. Također, pored objavljivanja knjiga važno je bilo i objavljivanje kalendara, časopisa i almanaha. Stoga u razdoblju predromantizma nije riječ o određenim autorskim poetikama nego o odjecima herderizma i osijanizma, što se pronalazi kod refleksija Ivana Lovrića na Fortisovu knjigu *Put po Dalmaciji*, u zbirci Đure Ferića *Pričice iz prorečja slovinskih* te kod biskupa Maksimilijana Vrhovca² i

¹ Francuska revolucija (1789. – 1799.) razdoblje je revolucionarnih promjena kojima je srušen feudalni poredak i uspostavljeno građansko društvo i država. Dio plemstva prihvatilo je nove ideje, dok je niže svećenstvo ostalo na strani Trećega staleža (usp. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje Leksikografski zavod Miroslav Krleža).

² Maksimilijan Vrhovac (Karlovac, 1752. – Zagreb, 1827.) hrvatski je biskup i političar. Zalagao se za ujedinjenje hrvatskih zemalja te je spriječio uvođenje mađarskoga jezika u hrvatsku javnu upravu. Imenovan je i banskim namjesnikom. Godine 1794. kupio je od Johanna Thomasa von Trattnera zagrebačku tiskaru u kojoj su tiskani kalendari, proglaš i prigodnice na hrvatskome jeziku, a skupljao je i stare knjige te rukopise. Pomagao je izgradnji zagrebačke Zakladne bolnice, darovao je Sveučilišnoj knjižnici nekoliko tisuća knjiga. Na njegovu je

njegovoj poslanici o prikupljanju narodne građe na narodnome jeziku naslova *Poziv na sve pastire zagrebačke biskupije* (1813). Zreli romantizam smješta između tridesetih i osamdesetih godina kada se osjeti herderizam, osijanizam, kao i ljubav prema puku, pučkomu geniju iskazana legendama, pričama i sl. Upravo je on uspostavio tipične žanrove i vrste, očitovao se kroz ukus, osjećajnost epohe i izrazio se sredstvima izvanjskoga i unutrašnjega romantizma. U ovome razdoblju započinje intenzivniji interes za narodna vjerovanja i usmenu književnost. Najvažniji pristup usmenoj književnosti započinje časopisom *Kolo*, u kojemu Ljudevit Vukotinović³ u raspravi *Tri stvari knjiženstva* objavljenoj u 3. svešku *Kola* 1843. godine ističe kako su se zalagali za vjerno bilježenje svega onoga što je narodno te pridavali važnost narodnoj poeziji: „Narodne naše pjesme najbolje su pravilo, polag kojega se ravnati imamo (...) U to ime treba narodne basne i pripovjédke sakupljati, i iz njih učiti, kakve priče, i kakav način pripovjédanja narod imade“ (Bošković-Stulli, 2006, 95-96). Također, narodne se priče sve češće pojavljuju u novinama, dok se u putopisima i izvješćima prepričavaju lokalne predaje ili se opisuju običaji i vjerovanja.

Nastojanje za afirmacijom književnoga izraza nastala na temeljima štokavskoga dijalekta rezultiralo je dubljim interesom za proučavanje usmene književnosti. Osim izražajnoga potencijala usmena je književnost imala nacionalno integracijski potencijal, što se najbolje razabire u pogledu narodnoga pjesništva, u kojemu se skrivao duh prošlih vremena obilježenih aktivnom ulogom naroda u borbi za vlastitu slobodu, što je sa stajališta aktualnih izvanknjiževnih prilika bilo potrebno reaktivirati. Stoga su ilirci temelj svojega djelovanja pronašli u Herderovu stavu kako su „Narodne pjesme arhivi naroda, blagajnica njegovoga znanja, verozakona, bogorodja, stvorenja sveta, života njegovih pradedovah i

inicijativu ureden zagrebački park nazvan Maksimir, a izgradio je i sirotište za djecu te je oporučno ostavio novac za uređenje Zagreba (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje).

³ Ljudevit Farkaš Vukotinović (Zagreb, 1813. – Zagreb, 1893.) hrvatski je političar, književnik i prirodoslovac. Najpoznatije mu je djelo politički spis *Ilirizam i kroatizam* (1842). U književnome smislu pisao je davorije (prva hrvatska davorija *Pesma Horvatov vu Glogovi leto 1813*). Sudjelovao je u osnivanju časopisa *Kolo* (1842), dok je s Rakovcem uredio i prvu nacionalnu antologiju domoljubne lirike (Barac, 1954).

nit njegove dogodovštine. One su izraz njegovoga sarca, slika njegove unutarosti u veselju i žalosti, uz zaručnu postelju i nad rubom od groba“ (Švoger, 1998, 475). Osim za pjesništvom vratio se interes i za drugim oblicima narodne književnosti, a to su priče, pripovijetke, bajke i basne. U pogledu sakupljanja građe veliku je ulogu odigrao slovenski filolog Jernej Kopitar⁴ koji je početkom 19. stoljeća okupio mnoge slaviste te je djelovao kao suosnivač slavistike unutar Habsburške Monarhije u smislu propagiranja kulturnoga nacionalizma. Među sakupljačima narodnoga blaga posebno su se istaknuli Ladislav Forko i Tomaš Mikloušić te Nikola Bonifačić Rožin (Švoger, 1998, 475). Stanko Vraz⁵ je na području hrvatskih i slovenskih krajeva prikupljao, bilježio, proučavao i opisivao običaje. Svoje putovanje bilježio je u člancima *Beli Kranjci* i *Put u gornje strane*. Objavio je brojne zbirke te istaknuo važnost izdavanja narodnih pjesama. Osim hrvatskih objavljivao je i bugarske te makedonske pjesme. Inače, prosvjetiteljske ideje njemačkoga filozofa, književnika, teoretičara i pedagoga Johanna Gottfrieda Herdera⁶, temeljene na važnosti materinjega jezika, narodne kulture i narodnoga stvaralaštva, mnogim njegovim suvremenicima, ali i kasnijim naraštajima poslužile su kao izvor misli poticajnih za oblikovanje ideje nacije. Herderov pogled u prvome redu jezik i narod smatra neodvojivom cjelinom, a u tome kontekstu materinji jezik shvaćen je kao nešto samo po sebi

⁴ Jernej Kopitar (Repnje, 1780. – Beč, 1844.) slovenski je filolog. Radio je kao cenzor za slavenske i novogrčke knjige, zatim kao skriptor pa kustor Dvorske knjižnice u Beču. Ondje je razvio plodnu slavističku djelatnost. Smatrao je da su Slaveni jedan narod te da kajkavsko narječje pripada slovenskomu jeziku, štokavsko srpskomu, a čakavsko hrvatskomu. Smatrao je i da južni Slaveni trebaju imati jedan slovopis s latiničnim i ćirilničnim slovima. Poticao je Vuka Karadžića na reformu srpske grafije i književnoga jezika. Njegov rad bio je temeljem stvaranja koncepcije austroslavizma (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje).

⁵ Stanko Vraz (Cerovec, Slovenija, 1810. – Zagreb, 1851.) hrvatski je pjesnik, kritičar i prevoditelj. Najpoznatije su mu zbirke *Glasi iz dubrave žeravinske* (1851) te *Gusle i tambura* (1845), a pisao je i satire, epigrame te orijentalnu liriku. Uz Mažuranića i Preradovića smatra se jednom od ključnih figura hrvatskoga književnog romantizma (Barac, 1954).

⁶ Johann Gottfried Herder (Pruska, 1744. – Weimar, 1803.) njemački je filozof i književnik. U svojim je književnim raspravama stvorio pojam genija i postulat o slobodi pisca koji obilježavaju pokret *Sturm und Drang*. Prema njemu tvorevine svakoga naroda određene su njegovim posebnim genijem i jezikom. Stoga je posebnu pažnju posvetio pučkomu pjesništvu. Treba ga smatrati osnivačem filozofije povijesti. (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje).

prirodno. Humboldt⁷ je, pak, jezik povezivao s duhom naroda, smatrao ga je izvanjskim izrazom unutarnje forme koja otkriva određeni pogled na svijet. Ilirski patriotski folklorizam razlikovao se od tradicijskih funkcija jer je imao nacionalno-integracijsku zadaću pa je folklorizam 19. stoljeća djelomično zadovoljavao i izvanknjiževnu funkciju.

U kontekstu poslovice Užarević je rekao kako je riječ o ekstraktu pučke filozofije kojom narodska svijest izražava stav prema krucijalnim vrijednostima u životu (Užarević, 2012, 210). Prema riječima Alberta Cooka poslovica je, na prvi pogled, najjednostavniji književni oblik, spretno sročena u općenitu istinu sačuvanu u jednoj rečenici te kao takva nastaje iz kompleksnih društvenih uvjeta. On nadalje navodi da kako bi se mogle govorno realizirati, potreban je kontekst koji se može iskazati na različite načine, a može obuhvaćati događaje, ličnosti, počinjena djela ili zgode. Stoga su one uvijek inicirane zbivanjima iz okolnoga svijeta odnosno sadrže pozivanje na staro iskustvo i formulaciju onoga što se može primijeniti na ona nova (Cook, 1986, 249-250). Može se reći kako je poslovica spretno sročena opća istina koju formulira pojedinac, ali je njezino funkcioniranje povezano s vrijednosnim sustavom cijele zajednice (Frye, 2000, 34). Također, postoje poslovice koje su udomaćenije u nižim njegovim slojevima, kao i one udomaćenije u višim koje se približavaju aforizmu (Jolles, 1978, 18-19). Gaj se u svojoj *Danici* aktivno zalaže za propagiranje poslovične građe te kontinuirano pretiskava izbor primjera iz Vitezovićeve i Alentinove zbirke (koju smatra autorskim djelom Ignjata Đurđevića te ih objavljuje pod njegovim imenom) (Kekez, 1990, 19). Đuro Daničić objavio je svoju rukopisnu zbirku unutar koje je sintetizirao ne samo poslovice iz *Dubrovačkoga rukopisa* Ivana Marije Matijaševića nego i one iz *Zagrebačkoga rukopisa*, koje je ranije pretiskao Gaj u *Danici*, a za koje je kasnije utvrđeno da pripadaju Ivi Alentinu, poslovice iz Ferićeva zbornika te iz Della Bellina rječnika.

⁷ Wilhelm von Humboldt (Potsdam, 1767. – Berlin, 1835.) njemački je lingvist i političar. Utemeljio je Sveučilište u Berlinu te je proveo značajne reforme srednjega školstva. Jedan je od osnivača opće lingvistike. Tvrdio je da je jezična raznolikost odraz raznolika shvaćanja svijeta, a sam jezik emanacija duha. Napisao je niz studija o jezicima (sanskr. kineski jezik, poredbeno jezikoslovlje itd). Najpoznatiji je po svojoj raspravi o granicama djelovanja države koja je utjecala na liberalno poimanje države (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje).

Upravo se tijekom toga razdoblja ustaljuje današnja terminološka inačica naziva, koja je u hrvatski jezik dospjela posredstvom ruskoga. U nas ju je prvi upotrijebio Joakim Stulli u svojem rječniku *Rječosložje iliričko-talijansko-latinsko* (Kekez, 1990, 22). *Danica ilirska* objavljuje ih kao *motto* pojedinih brojeva te ih otiskuje više od 200, a još ih je i više otisnuto u zaglavlnicama pojedinih odabranih tekstualnih priloga, pa je pjesma Dimitrija Demetra *Kralj Matijaš* otisnuta s napomenom da je ispjevana „polag narodne ilirske povjestice“, odnosno poslovice *Pokle kralj Matijaš spi, nikakve pravice ni* (Botica, 2013, 498). Osim Gaja u svojem ih časopisu *Neven* objavljuje i Mirko Bogović, kao i Ivan Frano Jukić u časopisu *Bosanski prijatelj*, dok Josip Volčić objelodanjuje one istarske, a Mijat Stojanović tiska primjerke skupljene diljem Slavonije i Srijema. Također, nešto ih kasnije i Jurković uvodi u raspravu *O metafori našega jezika*, Marković tiska studiju *Etički sadržaj narodnih poslovice*, a Korajca zanima *Filozofija hrvatskih i srpskih poslovice*. Isto tako, Šenoa ih, pored inih usmenoknjiževnih oblika, involvira u svoju *Antologiju pjesništva hrvatskoga i srpskoga sa uvodom o poetici*, a ovjerene su i unutar proznih djela Tordinca, Korajca, Tomića, Kovačića i drugih. Valja spomenuti i zbirku Vuka Stefanovića Karadžića *Srpske narodne poslovice*, koja sadrži primjerke sakupljene unutar hrvatskoga prostora, što autor nije tajio, te one sakupljene iz starijih hrvatskih knjiga i rukopisa, što izrijekom ne spominje, a pri čemu se koristio Appeninijevom *Grammaticom della lingua illirica*, Della Bellinim *Dizionario* te Ferićevom paremiološkim dubrovačkim spisima (Kekez, 1990, 22).

Poslovice u djelu

Vilim Korajac (Kaptol kraj Požege, 1839. – Zemun, 1899.) hrvatski je pripovjedač i feljtonist. Godine 1856. stupio je u đakovačko sjemenište te 1862. otišao u Zemun, da bi se uskoro vratio u Đakovo gdje je pri biskupskome sjemeništu predavao fiziku i matematiku, a poslije i staroslaven-ski te hrvatski jezik. Od 1876. godine do smrti bio je zemunski župnik. Autor je više književnih djela, a posebno je upamćen po pripovijestima koje tematiziraju ljude požeškoga kraja. Tako je u *Šijacima* (1868) donio

galeriju likova i prizora u kojima je opisao običaje te navike toga podneblja. Istodobno ironizirao je ljudske mane i slabosti, a u njegovim su se društvenim kritikama mnoge stvarne osobe mogle prepoznati. Korajec se smatra jednim od najznačajnijih humorista svojega vremena, tijekom kojega se hrvatska novelistika okretala realizmu. To prijelazno razdoblje od romantizma k realizmu Flaker u *Stilskim formacijama* naziva proto-realizam. Naziv preuzima od poljskoga filologa Henryka Markiewicza koji za protorealizam kaže da „respektira načelo realne fikcije i blagih estetskih kvaliteta koje su zasnovane na pretpostavkama zdravog razuma, izmirenja sa zbiljom, umjerenog liberalizma ili tradicionalizma“ (Flaker, 1976, 67-71). Prikazom tipičnih likova slavonskoga života pisac ilustrira obilježja mentaliteta konkretnoga areala i gradi kult identifikacijskih obilježja slavonskoga čovjeka, sklona svađi, ali i pomirenju. Također, valja spomenuti i minuciozne opise krajolika te putopisno bilježenje lokaliteta, kojima se pridaje i važnost osvještavanja nacionalnih ljepota. Ironičnim komentarima apostrofira komične trenutke iz njihovih jednostavnih života, kojih protagonisti nisu svjesni, jer su determinirani svojim kadšto ishitrenim postupcima. Autor inkorporacijom poslovice, ne samo na zaglavlju svakoga ulomka nego i unutar tekstualnoga tkiva, postiže ilustraciju svojih misli i pronalazi njihovu verifikaciju unutar svezvremenskih životnih običaja i situacija koje se neminovno ponavljaju. Isto tako, posebice su zanimljive one na zaglavljima ulomaka jer simboliziraju sažetu misao onoga što unutar daljnjega proznog teksta slijedi te im pridaju didaktički smisao namijenjen recipijentima.

Korajac djelo započinje mišlju: *Mušterija koze pase* (Korajac, 1968, 255). Navedena narodna poslovice, koju poslije sam autor kontekstualizira s obzirom na daljnju fabulu, sadržajem se odnosi na opis Šijaka kao vrijednih ljudi koji se bave različitim rukotvorinama poput lončarstva, izrade šešira, opanaka, odjeće i sl., što potkrepljuje navodom: *To mogu posvjedočiti i svi Osječani i svi Srijemci i svi Bačvani, kamo Šijak svoje rukotvorine na prodaju izvaža* (Kekez, 1968, 255). Prema svojim je stilskim značajkama poslovice izrazito metaforična, alegorijska, čime se ispunjava kriterij općeshvatljivosti sadržaja, stoga prema kompozicijskoj klasifikaciji pripada pravim poslovicama. Prema njezinu značenju

radi se o profesijjskome značenjskom polju, jer se odnosi na zanat i trgovinu kao općeljudske djelatnosti. Isto tako, svoju svrhu ispunjava u smislu uvođenja čitatelja u prozni tekst te nudi konkretizaciju radnje kojom je prožeto čitavo djelo, a riječ je o kronici života i životnih praksi te napore, egzistenciji slavonskoga puka. Također, autor unutar daljnje teksta apelira na karakterne osobine Šijaka i upućuje na to da su, iako generalno radišan, narod sklon sukobima. Tu tvrdnju intenzivira interpolacijom sljedeće poslovice: *Od inata nema goreg zanata* (Korajac, 1968, 257), pa će reći: *Zato je i miran kao janje dok ga ne rasrdiš* (Korajac, 1968, 257). Riječ je o posloviци koja je izrazito ritmična, što je stilski postignuto rimom te metaforom. Budući da apelira na djela i ljudske postupke, pripada filozofskom značenjskom polju. Nadalje, osobine Šijaka ilustrirane su mišlju: *Krpež i trpež po svijeta drže* (Korajac, 1968, 257). Dakle, autor tvrdi kako su Šijaci ipak skromni i, moglo bi se reći, tvrdoglavo poslušni: *Šijak niti imade rogova niti ima četir noge, pak je ipak svakomu bijesu bezuvjetno poslušan kao mnoga rogata i četveronožna životinja* (Korajac, 1968, 257). Poslovica je unutar prve sintagme determinirana rimom i aliteracijom, čime se intenzivira zvukovni ugođaj i sveopći dojam te prikazuje činjenica životnoga stanja, dok je drugi dio apstraktan i poentira čitavu misao. Također, potonji je segment obilježen svojevrsnim kontrastom u odnosu na prvi, čime se akcentuira konačna poanta. Prema svojem značenju pripada društvenom polju, odnosno ocrtava kontrast između bogatstva i siromaštva. Prema kompozicijskomu je načelu riječ o pravoј posloviци – konstataciјi s izraženim socijalnim elementom, kao i onim misaonim koji joj pridaje općedruštveni značaj. Kada govori o moralnim osobinama Šijaka, autor će istaći kako su gostoljubivi, ali samo jeseni i zimi jer do proljeća sve što imaju popiju i pojedu. U tu će se svrhu koristiti narodnom poslovičom: *Najprije dobijmo, pa popijmo!* (Korajac, 1968, 257) Naime, riječ je o narodnoj mudrosti koja bi se mogla smjestiti u društveni kontekst posloviца s izraženim apeliranjem na umjerenost i potrošnju. Također, riječ je o pravoј posloviци, vezanoј rimom i metaforom te aliteracijom, čime se kod recipijenta pojačava dojam te se pospješuje memorija. Određena je međudnosom *najprije – onda*, pa se antitetičnim odnosom u kontrast

dovode prvi i drugi dio ne bi li se potonjim ukazalo na važnost i korisnost prvoga. Autor će, u skladu s ironijskim intencijama djela, navedenu misao izložiti vlastitoj reinterpetaciji, pa će reći da za Šijake vrijedi: *Najprje popijmo, onda dobijmo!* (Korajac, 1968, 257) Dakle, prilagođavanjem sadržaja poslovice potrebama određenoga društva autor postiže satiričan doživljaj kritizirajući ljudske mane kojih protagonisti nisu svjesni. Drugo poglavlje započinje mišlju: *Brez starca ne ima udarca* (Korajac, 1968, 258). Naime, u radnju se uvodi glavni protagonist, Mišo Kurburđić, a pisac ga naziva *knez golobrdski* (Korajac, 1968, 259). Budući da cijela galerija likova ostvaruje s Mišom određene odnose, upoznajemo se i s njegovim kumom i prvim susjedom, koji su slične životne dobi s dotičnim. S obzirom na autorovu intenciju prikazivanja života u seoskoj sredini, gdje se poštuje autoritet starijih, glavni je protagonist, kako ga autor sam naziva, *prototip šijačkoga genija* (Korajac, 1968, 258). Budući da je tomu tako, citirana poslovice svoju svrhovitost pronalazi u didaktičnome odnosu prema čitateljskoj publici jer odaje svojevrsnu pohvalu starijim generacijama kao nositeljima društvene mudrosti, znanja i iskustva. Stoga nam svima od njih valja štošta naučiti jer su konkretni likovi ujedno i nositelji svekolikoga lokalnog identiteta, no autor tomu pristupa vrlo kritički, ne skrivajući kako su i stariji ljudi kadšto skloni eskapadama te su infantilni. Riječ je o tzv. pravoj poslovice koja svoju ritmičnost postiže poradi rime. Relevantne su stilske značajke, aliteracija i metaforika. Također, razvidno je kako je ispunjen tipičan formativni uvjet, tj. sintetiziranje stvarnoga stanja s apstrakcijom koja donosi poantu, a prezentira se prenesenim značenjem. Sadržajnom potkom pripada korpusu društvenih poslovice, s izraženim disparatnim odnosom između mladosti i starosti. Sljedeće poglavlje započinje mišlju: *Što se danas može učiniti, ne ostavljaj za sutra* (Korajac, 1968, 262). Citirana narodna poslovice izuzetno je frekventna, a kao takva poslužila je autoru da njo-me izrazi svoju društvenu kritiku prema pojavi odgađanja poslova, što može dovesti do nepredviđenih neprilika. Upravo se s tim susreće glavni protagonist koji je kao *pater familias* suočen s nemarom članova svoje obitelji. Riječ je o tzv. pravoj poslovice koja odudara od tipične strukture determinirane rimom, no poradi svojega svezremenskog značaja, u

pogledu prijemčivosti i memoriranja, postiže jednakovrijedan učinak. Predstavlja svojevrsan savjet, a pripada filozofskom skupu poslovice vezanih za ljudske postupke. Može se reći kako simbolizira poantu ovoga tekstualnog segmenta, koju autor izlaže vlastitoj intervenciji te je re-interpretira oblikom: *Što se sutra može učiniti, čemu da to danas činiš* (Korajac, 1968, 262). Također, autor nekonvencionalnu inačicu naziva *šijačkom poslovicom* (Korajac, 1968, 262). U istu je svrhu poslije upotrjebljena inačica: *Što će biti jesenas, nek bude večeras* (Korajac, 1968, 265). Naime, budući da se pojavio kvar na kolima djeda Miše i njegova brata Grge, nisu se mogli uputiti u Đakovo obaviti trgovinu. Autor navodi: *Drugi ljudi pregledavaju kola i konje bar dva tri dana prije polaska. Šijak razgledava posljednji dan, pa kad pronade – što običajno svaki put biva – da još nije moguće polaziti, odgodi sutra utanačeni dan, kao i svaki flagmatički filozof, na preksutra, a preksutra na zanosutra itd.* (Korajac, 1968, 265). Također, i u ovome je slučaju, kao i u prethodnome, sadržajna razina posve razvidna, a opetovano je riječ o svojevrsnome savjetu te se uklapa u kontekst istoga značenjskog polja, s iznimkom da se ovdje radi i o uplivu godišnjih doba i doba dana, pa se može reći da prema izboru riječi odgovara i filozofskom polju, s podvrstom o vremenu. Jedina je razlika u ritmičnome sloju misli, koja je u ovome slučaju povezana rimom, te se sadržajni aspekt u upravo ovome obliku realizira zarad zadovoljene ritmičke komponente. Autor će ponovno ironijski pristupiti čitavoj situaciji, pa će reći kako za Šijake vrijedi: *Što će biti večeras, nek bude jesenas!* (Korajac, 1968, 265), apelirajući pritom na konkretnu situaciju koja, za razliku od originala, odudara od idealnih uvjeta te je posljedica realiteta konkretnoga slučaja i dovodi do neželjenih reperkusija. *Sastalo se zlo i gore, da se malo razgovore* (Korajac, 1968, 265) poslovice je kojom autor započinje sljedeći ulomak te je vezana za bračne odnose koji se i unutar ovoga djela problematiziraju. Naime, riječ je o situaciji kada obitelj odlučuje za koga će poći njihova kći, što je činjenica vremena kojemu djelo pripada i s današnjega nam aspekta nudi svojevrsno kolektivno pamćenje, odnosno evocira stroge običajne norme kojima su se i likovi unutar djela pokoravali. Problematika se pojavljuje u kontekstu pitanja intimnosti prije braka, čemu se otac protivi.

No, situacija postaje tim paradoksalnija što je Mišo priznao kako svoju prvu, pokojnu suprugu nije volio nego je bio prisiljen njome se oženiti jer je njegov otac tako naložio. Kritika društvene stvarnosti počiva u tome da se, u ovome slučaju, generacijski ponavljaju postupci koji su uvriježeni društvenim uzusima, no ne znači da su kao takvi ispravni. Mišo će reći: *A dabome, otac mora bolje od sina znati što je za sina. Tako će i Miša znati bolje od Jelice što je za Jelicu* (Korajac, 1968, 268). Supruga Barica oponira Miši riječima: (...) *to nije tvoja briga* (Korajac, 1968, 268). Satira počiva u pojavi da se bračni odnosi često pretvaraju u međusobnu borbu za dominacijom, što je razvidno unutar ovoga teksta jer se i ranije autor referira na Baricu riječima: *Bara je malena i uzgojna stasa, okrugle i plosnate, ko pokljuka glave, a ljuta jezika, ko paprika tako da joj u tom u čitavu selu para nema* (Korajac, 1968, 260). Mišo je za razliku od nje uspješan u svome poslu i sumještani ga poštuju, što mu nimalo ne pomaže da se kod kuće izbori za bolji položaj. Time se zapravo odaje poruga muškarcu koji vlada posvuda, osim u svojoj obitelji, a isto tako i kritizira žene koje su poput Barice, jer je njezina ćud vrlo plastično i slikovito ilustrirana i izvanjskim opisom. Riječ je o posloviци koja počiva na povezanosti rimom te pripada društvenomu značenjskom polju, a vezana je za obiteljske odnose, napose odnose između supružnika. Autor nas u novo poglavlje uvodi mišlju: *Zaludu je začina kada nije načina* (Korajac, 1968, 270). Spomenuta posloviца ilustrira epizodu kako je Šijaka Mišu nasamario trgovac iz Osijeka koji je od njega na osječkomе sajmu otkupio jabuke po znatno povoljnijoj cijeni negoli je realna i prodao ih mnogo skuplje te se još i besplatno s njime dovezao kući. Posloviца je ritmički određena rimom, a stilsko sredstvo koje prevladava jest metafora, uz aliteraciju. Pripada društvenomu značenjskom polju, i to podvrsti općeljudskosti, ali se može govoriti i o filozofskome polju, s podvrstom o ljudskim djelima, odnosno postupcima. Valja napomenuti kako se ista može bolje razumjeti u suodnosu s onom koja joj prethodi, a to je: *Teško šuši s vukom ratovati* (Korajac, 1968, 274). Naime, autor se time referirao na Mišino lakovjerje i nerazboritost koju je iskazao u odnosu s nepoznatim mu trgovcem. Riječ je o misli koja predstavlja određenu konstataciju te nije određena rimom, ali se kao

njezina zvukovna podloga ističe aliteracija. Također, posjeduje metaforiku zasnovanu na animalizmu i simboličkome percipiranju vuka kao krvoločne zvijeri koja predstavlja opasnost i snagu, dok je šuš svaka ona nepromišljena žrtva, čime se apelira na tvrdoglavost i besciljnu principijelnost seoskih ljudi iz teksta, u ovome slušaju Miše. Za razliku od prve, potonja poslovice ima ritmičko utemeljenje rimom, kao i aliteracijom. Pripada društvenomu značenjskom polju, konkretno podvrsti koja se odnosi na antagonizam između jakih i slabih. Time autor ujedno satirčki pristupa etičkomu pitanju koje se tijekom poglavlja problematizira. Dok se Mišo prepirao sa svojim susjedom Jozom Bogovićem oko minornih pitanja, dotle je stranac iskoristio situaciju i dočekaio nespremna trgovca koji snosi dio odgovornosti jer je beskrajno svojeglav. Također, autor se prilikom toga referira na narodnu pripovijest: *Čovjek si je jednom preduzeo švajcarskoga sira jesti, pa kad dođe pred večer u dućan, a trgovac mu u zbuni umjesto sira odsiječe komad sapuna. Kupac dođe kući i počne sapun kado sir jesti. A kad se taj sir pjeniti stade, on nastavi žvakanje govoreći – pjeni se ti koliko ti drago, ja sam naumio sira jesti, pa ću te i pojesti* (Korajac, 1968, 273). Naime, zaključna se misao odnosi na Šijaka Mišu koji je naumio ići u Osijek prodati jabuke svjesno stupajući u rizik da će biti prisiljen korigirati početnu cijenu ako potražnja to bude zahtijevala, dok mu se noć prije puta obraća Osječanin koji želi otkupiti jabuke za cijenu koja bi ga kao trgovca više zadovoljila. No, on iz svojih principa ne pristaje na sporazum te svjesno odlazi u Osijek gdje se događa upravo ono što stranac prognozira i što, na koncu, iskoristi kao, za sebe, povoljniji ishod. Pritom se referira na narodnu anegdotu o čovjeku koji samoga sebe uvjerava da je u pravu, iako činjenice govore suprotno, i to prisposobljuje s tvrdoglavim Mišom. Stoga je riječ o tzv. poslovice – anegdoti, koja je kao takva u pripovjednome obliku pristupna u narodu, a njezin je zaključak relevantan za proverbijalan značaj čitavoga događaja. Valja spomenuti i citiranu misao: *Tko lagano ide, dalje dođe* (Korajac, 1968, 270). Naime, ranije spomenuta svađa između Miše i Joze, kao uvod u čitavo poglavlje, inicirana je njihovim kašnjenjem na đakovački sajam, gdje su bili prisiljeni kestenje, koje su došli prodati, dati u besćenje jer nisu imali vremena trgovati. Navedena je

misao u značenju ironiziranja njihova postupka koji ih je doveo do neuspjeha, iako su bili uvjereni kako će profitirati. Dakle, autor ne samo da kritizira i izvrguje poruzi Mišu i Jozu nego i sugerira kako je na općenitoj razini pogubno shvaćati tu misao ozbiljno, čime zapravo relativizira čitavu narodnu istinu. Riječ je o filozofskome značenjskom polju kojemu poslovice pripada, a temelji se na odnosu kauzalnosti, odnosno uzroka i posljedice. *Bježi kao vrag od krsta* (Korajac, 1968, 274) poslovice je kojom nas autor uvodi u radnju novoga poglavlja te predstavlja općepoznatu misao kojom se ilustrira antagonizam između dviju dijametralno suprotstavljenih strana. Riječ je o poslovisci koja u narodu supostoji sa svojom inačicom: *Bježi kao vrag od tamjana*. Prva sintagma stoga predstavlja lošu, dok druga simbolizira dobru vrijednost. Dominantno je stilsko sredstvo usporedba, pa se, osim simbola dobra i zla, može govoriti i o usporedbi kao sredstvu ilustracije misli u svijesti pojedinca. U konkretnome je kontekstu riječ o Šijacima s jedne i o malti s druge strane. Stoga će Jozo reći: *Čuješ, djede Mišo, ništa me toliko ne srdi koliko ova prokleta malta med Vrpoljem i Đakovom* (Korajac, 1968, 277). Budući da je riječ o problemu koji se opetovano prožimlje čitavim krajem, stekla je legitimitet samostalna oblika, stoga i sam autor kaže kako se u đakovštini uvriježila poslovice: *Bježi kao Šijak od malte* (Korajac, 1968, 277). Stoga se može govoriti o prvotnoj inačici s društvenim značenjskim poljem, koje se zbog društvenih odnosa i potreba preformuliralo unutar lokalnih okvira te zadobilo novonastali odnos između leksema, s istom sadržajnom svrhom. Ovaj je primjer zanimljiv jer sugerira da su poslovice živo tkivo koje se može restrukturirati s obzirom na aktualne potrebe društva, koje su svojom repeticijskom praksom stekle status društvene pojave. Kao takva postaje karakteristična i specifična isključivo za određeno podneblje. Valja spomenuti kako autor unutar ulomka nudi nekoliko poslovice – metafora, poput *slomiti kola* (Korajac, 1968, 278), što u ovome slučaju simbolizira žrtvu koju mladi moraju podnijeti zarad svađe svojih roditelja, kao i da je nešto đavo izmislio (Korajac, 1968, 277) kao izreku koja se odnosi na metaforiziranje nečega što je poimano kao loše i nepoželjno. Nadalje, poglavlje je obilježeno poslovicom: *Hitar odviše sreću preskače* (Korajac, 1968, 277), koja supostoji s također

navedenim inačicama: *Dvaput mjeri treći kraj* (Korajac, 1968, 277) i *Ako i kasno, bit će časno* (Korajac, 1968, 277). Naime, fabularna razina pripovijeda o ugovaranju svadbe između dvoje mladih, Jelice i Milka, koja se trebala održati na blagdan Svete Kate, no nije, stoga će se pričekati sljedeća godina. Ponovno je riječ o autorovu ironiziranju šijačkih principa koji su u konkretnoj situaciji bezrazložno prolongirali neminovan događaj. No, autor kaže kako je to šijačka filozofija, odnosno princip koji oni slijede, uvjereni kako su u pravu. Navedene se poslovice mogu dovesti u suodnos s ranije spomenutima, koje kritiziraju neučinkovitost i sporost kao ljudsku manu. Stoga ponovno možemo govoriti o autorovu propitkivanju inače mudrih misli koje u konkretnome slučaju dobivaju ironičan predznak i potvrdu kako njihova valjanost ovisi o aktualnim uvjetima. Riječ je, dakle, o trima inačicama koje pripadaju filozofskom značenjskom polju, odnose se na činjenicu protoka vremena, ali ih se može dovesti u kontekst s kontrastom ludost – mudrost. Autor sljedeće poglavlje simbolički naslovljava poslovicom: *Dok jednomu ne smrkne, ne može drugome svanuti* (Korajac, 1968, 278). Dakle, riječ je o uvriježenom misli, koja se referira na sudbinska kretanja kao činjenicu vjerovanja starih naroda, pa pripada filozofskome značenjskom polju. U konkretnome je kontekstu riječ o smrti Tune – novoodabranoga Jeličina prosca, čime se ponovno otvorila mogućnost njezine udaje za Milka. Iako nije povezana rimom, poslovica zvukovni sloj ostvaruje izraženim kontrastom realiziranim dovođenjem u suodnos oprečnih doba dana, kao metaforom dobra i zla. Stoga pripada društvenomu značenjskom polju te se može dovesti u odnos sa životom kao takvim. Slijedi misao *Smišljeno – učinjeno* (Korajac, 1968, 281) kojom se oslikava Jozina spremnost na pomirenje s Mišom, a pripada kompozicijskoj skupini poslovia karakteriziranih aktivnim govorom, koja svojom sažetosti apelira na esencijalnu misao, a to je odlučnost i agilnost. Neposrednost izraza prikazuje dvije krajnje točke radnje, čime se potiče na važnost konačna ishoda. Autor u radnju predstojećega poglavlja uvodi poslovicom: *Nekome i pluto tone, a nekome i olovo pluta* (Korajac, 1968, 282). Dakle, njezin je značenjski okvir posve razvidan i apelira na činjenicu sposobnosti, ali i sreće prilikom ljudskoga djelovanja. Temelji se na odnosu metaforike,

gdje su u suodnos obilježen preuveličavanjem postavljeni inače nemogući događaji, a s ciljem intenziviranja konačne poante. Zvukovna je podloga postignuta aliteracijom i ponavljanjem, kao i interferiranjem glagola *plutati* i imenice *pluto*, koji imaju isti korijen. Prema značenjskomu polju odgovara filozofskoj misli koja se može promatrati iz vizure ludosti – mudrosti, ali i ljudskih djela i postupaka, a kadšto i sudbine. Autor je spomenutu misao u kontekstu fabule usporedio sa situacijom trgovanja Miše i Joze, koji su, kanivši zaraditi prodajom svoje rakije, na koncu ostali bez zarade – jer su je na putu do grada popili sami, nudeći jedan drugome zauzvrat isti novčić. Stoga autor predlaže vlastitu misao: *Šijaku i pluto i olovo tone* (Korajac, 1968, 282). Ponovna intervencija u uvriježeni okvir poslovice može se smisleno realizirati isključivo u konkretnoj situaciji unutar teksta, stoga je njezina razumljivost kontekstualno uvjetovana. Autorova je intencija bila ilustrirati dimenziju značaja čovjekova ponašanja i angažmana za konačan uspjeh, odnosno neuspjeh. Osnovna je misao poslovice da se ponekad ne može voljnim htijenjem djelovati na konačan ishod, koji može generirati bizarne rezultate, ali ako je čovjek beskompromisno neodgovoran, onda je krivnja isključivo njegova. Dakle, autorova reinterpretacija poslovice zalazi u okvir društvenoga značenjskog polja, i to sloge i nesloge, ali i filozofskoga, koje se odnosi na ljudske postupke. Upravo se njime podcrtava didaktička sastavnica djela, koja razvidnim ironijskim elementom recipijente osvještava i potiče na razmišljanje o važnosti preuzimanja odgovornosti. U radnju novoga poglavlja uvodi se mišlju: *Dok je glava, bit će kapa* (Korajac, 1968, 286). Simbolički značaj navedene narodne poslovice referira se na konačan zaključak djela u cjelini. Naime, kao što je ranije naznačeno, pripovijetka podastire kritiku društvenoga stanja, koja se, osim na primjeru mikrokozmosa u kontekstu slavonske provincijalne sredine, iščitava i u univerzalnim dimenzijama. S obzirom na osnovnu tematsku preokupaciju, odnosno konstantna međuljudska previranja u korelaciji s egzistencijalnim pitanjima, autor čitatelje dovodi do jednoznačna zaključka o uzaludnosti konfrontacija temeljenih na sebičnim potrebama. Stoga se kao idejna misao prožimlje stav o tome koliko je od međusobnih nesporazuma dvojice staraca važnija sreća njihove djece, koja na

koncu stupaju u bračnu zajednicu, a taj je čin razlog veselja. Poslovica pripada u red društvenoga značenjskog polja, podvrsti bogatstva i siromaštva. Izražajno sredstvo kojim se intenzivira njezin značaj jest metonimija, s obzirom na to da se jednost uzima za cjelinu. Budući da je vjenčanje Jelke i Milka trajalo čak osam dana, iskazuje se ironijski stav opravdavajući neumjerenost ufanjem u povoljne nadolazeće životne okolnosti. Naime, iščitava se i konačan ishod, a to je da su svi ponovno na broju, unatoč svim nedaćama koje su im se ispriječile na put. Nadalje, tijekom pomirbe djed Mišo kaže: *S kim se ne možeš počupati, ne možeš mu ni drag biti* (Korajac, 1968, 287). Besciljnost se ljudskih sukoba iščitava i narodnom anegdotom o dvojici Engleza:

Dva se Engleza u nekom tjesnacu s kolima sukobila – nijedan neće da se u stranu makne već obadva s kolima stanu jedan prema drugome napol puta i neko vrijeme jedan drugoga mirno gleda. Ujedanput jedan od njih izvadi iz džepa novine i stane flegmatično čitati. To isto učini i drugi. Napokon jedan od njih, komu se više žurilo, skrenu u stranu, a onaj će mu drugi na to grozeći se pesnicom: Ali samo da se nisi još domala ti uklonio, ja znam što bih ja učinio (...) Ja bih se uklonio (Korajac, 1968: 288).

Upravo se tim končanim stavom ilustrira besciljna borba između dvaju prijatelja, jer da se nije Jozo prvi ispričao Miši, ovaj drugi bi to učinio. Riječ je o poslovi – anegdoti koja sadrži etnološku sastavnicu, kako spominjanjem Engleza tako i referiranjem na njihovu običajnu praksu čitanja novina, iz čega je razvidno kako je riječ o ljudima koji pripadaju imućnu sloju građana. To ukazuje na to kako ni oni nisu izuzeti iz općedruštvenih kretanja svojstvenih svim staležima. Također, pripada društvenomu značenjskom polju, a ironizira ponos kao prepreku u savladavanju aporija u međuljudskim odnosima.

Zaključak

S obzirom na sve prethodno razloženo, zaključuje se kako su poslovice, kao jedan od usmenoknjiževnih oblika, učestala i u narodu neprolazna kategorija. Poslovica, apstrahiranjem brojnih činjeničnih podataka pri oblikovanju, biva uzdignutom na razinu prilike. Ona je načelno slika

i prilika nečega drugoga, pri čemu je uvijek poslovičnim kontekstom rečeno čega. Također, poslovični je kontekst iskustvo koje se ponavlja, što poslovice pridaje karakter polisemičnosti. Vremenska i prostorna unificiranost poslovice svjedoči o zajedničkim životnim okvirima ljudske vrste. Njihova svrhovitost ostvarena interferiranjem društvenoga značaja i refleksivnoga elementa činjenica je njihove didaktičke namjene, memoriranja i, napose, opstojnosti. Hrvatska je književna tradicija bogata brojnim primjerima istih, od kojih su mnoge svoje mjesto pronašle u kontekstu pisane riječi te se kao takve revitalizirale i postigle kulturnu arhivizaciju. Valja istaći kako je, zahvaljujući danas izgubljenomu Šišgorićevu fundusu, starijemu čak i od onoga Erasma Rotterdamskoga, hrvatska tradicija prikupljanja poslovice neprijeporno relevantna i kao takva inventivna u pogledu hrvatskih književnih kretanja toga vremena u odnosu na ona zapadnoeuropska. Vilim Korajac jedna je od neizostavnih figura u kontekstu očuvanja i prenošenja hrvatske poslovične građe, što je razvidno i u njegovoj pripovijetki *Šijaci*. Analizirane poslovice ne samo da predstavljaju korpus nacionalnoga usmenoknjiževnog blaga nego kao takve postaju relevantnim segmentom piščeva diskursa. S obzirom na to diktiraju određeni poetički učinak na djelo u cjelini, čime ono postaje mjestom pamćenja spomenutih književnih struktura. Osobito su zanimljive autorove intervencije u strukturu konvencionalnih inačica, čime se zadobiva okvir zbivanja unutar specifična mikrokozmosa, što ih čini unikatnima i razumljivima isključivo unutar narativne cjeline. Isto tako, određeni se dogmatski odnosi izvrgavaju relativizaciji, čime se postiže i njihovo inventivno shvaćanje u kontekstu konkretnih situacija. Autorove su reinterpretacije potaknute osnovnim elementima njegova poetskog izraza, a to su ironija i satira, stoga se iste mogu promatrati kao zasebna paradigma narodnih mudrosti. Valja napomenuti kako je njihov značaj homogen s ostatkom proznoga tkiva i njihovom se sintezom postiže cjelokupan doživljaj, ali i značaj djela. Svim navedenim zaključuje se kako je autor uspio sročiti djelo prijemljivo narodnome sloju čitateljstva, koje ujedno ispunjava i didaktičku funkciju poučavanja puka i arhivira usmenoknjiževni materijal.

Literatura

- BARAC, A. (1954). *Hrvatska književnost, knjiga I. Ilirizam*. Matica hrvatska.
- BOŠKOVIĆ-STULLI, M. (1978). Usmena književnost. M. BOŠKOVIĆ-STULLI, D. ZEČEVIĆ (ur.). *Povijest hrvatske književnosti u sedam knjiga. Knj. 1: Usmena i pučka književnost*. Liber – Mladost. 7-353.
- BOŠKOVIĆ-STULLI, M. (2006). *Priče i pričanje: stoljeća usmene hrvatske proze*. Matica hrvatska.
- BOTICA, S. (2013). *Povijest hrvatske usmene književnosti*. Školska knjiga.
- BREŠIĆ, VINKO (2015) *Hrvatska književnost 19. stoljeća*. Periodica Croatica.
- COOK, A. (1986). *Mit i jezik*. Izdavačka radna organizacija Rad.
- Čubelić, T. (1957). *Narodne poslovice i zagonetke*. Moja biblioteka.
- FLAKER, A. (1976). *Stilske formacije*. Sveučilišna naknada Liber.
- FRYE, N. (2000). *Anatomija kritike*. Golden marketing.
- JOLLES, A. (1978). *Jednostavni oblici*. Biblioteka.
- KEKEZ, J. (1900). *Svaki je kamen da se kuća gradi*. Izdavački centar Revija.
- KEKEZ, J. (1996). *Poslovice, zagonetke i govornički oblici*. V. PAVLETIĆ (ur.). Matica hrvatska.
- KORAJAC, V. (1986). Šijaci. *Pet stoljeća hrvatske književnosti. Ilirizam II*. Matica hrvatska.
- STANČIĆ, N. (2008). Hrvatski narodni preporod – ciljevi i ostvarenja. *Cris*, 10(1). 6 -17.
- STOLAC, D. (2006). Vinko Pacel – život i djelo. 6. *Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenog skupa RFD*. I. SRDOČ KONESTRA – S. VRANIĆ (ur.). Filozofski fakultet u Rijeci. 11-28.

- Šicel, M. (2004). *Povijest hrvatske književnosti XIX. stoljeća. Knjiga I. Od Andrije Kačića Miošića do Augusta Šenoe (1750-1881)*. Naklada Ljevak.
- Švoger, V. (1998). Recepcija Herdera u hrvatskome narodnom preporodu na temelju Danice ilirske. *Časopis za suvremenu povijest*, 30(3). 455-478.
- TOMASOVIĆ, M. (1998). *Hrvatski književni romantizam – velika stečevina ilirizma. Nove slike iz povijesti hrvatske književnosti*. Matrica hrvatska.
- UŽAREVIĆ, J. (2012). *Književni minimalizam*. Disput.

Preliminary communication
Received on April 27, 2024
Accepted on November 23, 2024

IVONA SMOLČIČ

University of Zagreb Faculty of Humanities and Social Sciences,
doctoral student

ivona.smolic5@gmail.com

PROVERBS IN THE WORK *ŠIJACI* BY VILIM KORAJAC

Abstract

Oral literature, as the oldest form of artistic expression through language, includes proverbs alongside other forms. Their content became more accessible to the public through incorporation into literary works, a process evident in Croatian literature from the emergence of Juraj Šišković and continuing to the present day. Thus, proverbs serve a multifaceted role: not only do they fulfill a didactic function, but also contribute to archival preservation and further dissemination. Croatian literary tradition is rich in proverbial material, which has been integrated into both prose and poetry. It is important to note that the period of the Croatian National Revival fostered a special appreciation for national cultural heritage, elevating proverbs to their highest status. Within this process, the distinguished writer Vilim Korajac contextualized the corpus of folk heritage into the social reality of his time, creating a fresco of a specific regional setting and influencing collective memory. This paper aims to illustrate the role and significance of proverbs in the prose work *Šijaci* by Vilim Korajac, classifying them according to the theoretical frameworks of Kekez and Čubelić and explain them in the context of the narrative structure to which they are connected.

Keywords: 19th century; National Revival; proverbs; oral literature